

Розділ 10

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Л. Є. Борисова
к.е.н., доц.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВЕКСЕЛЬНОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ

В умовах наростаючої фінансово-економічної кризи в країні, опосередкованої зовнішніми та внутрішніми чинниками, які призводять до пошуку альтернативних джерел фінансування діяльності підприємств використання векселів для збільшення оборотних коштів суб'єкта господарювання стає все більш актуальним. На жаль, процес розвитку вексельного обігу гальмується певними чинниками, особливо це стосується проблем правового регулювання цих відносин. Так, в умовах скорочення обігового капіталу на підприємствах, скорочення інвестицій та кредитування, вексель як особливий цінний папір [1] можна використовувати засобом відстрочення платежу, що сприятиме скороченню дебіторської заборгованості в країні. Вексель є дуже цікавим фінансовим інструментом, що поєднує кілька властивостей: він є цінним папером, борговим зобов'язанням і платіжним інструментом [2, с. 147]. Як цінний папір вексель опосередковує інвестиційні відносини, а на товарному ринку – обслуговує розрахункові відносини.

Сьогодні, основою економіки України становлять малі та середні підприємства (МСП). Згідно «Стратегії розвитку МСП України 2017–2020», вексель був заявлений серед фінансових інструментів для покращення доступу до фінансування МСП. Але, згідно даним Моніторингу реалізації Стратегії розвитку МСП України на 2017–2020 рр. [3] заходи щодо розширення використання векселів вітчизняними МСП все ще знаходяться на стадії запровадження.

Для активізації ринку векселів в Україні потрібно провести вагому роботу. Одним з шляхів поступової інтеграції цього фінансового інструменту, може стати вексель з авалем банку, останній забезпечує платоспроможності векселедавця (трасанту). Використання підприємствами векселів з авалем банку має певні переваги:

- процедура оформлення векселя є простішою за, отримання кредиту;
- розрахунок векселем є набагато дешевшими за кредит;
- можливість розрахунків векселем без обмежень в обсягах коштів;
- низький ризик банків при авалюванні.

Зараз найбільшого поширення використання векселів отримало в аграрному секторі, де існує тривалий у часі цикл виробництва. Такі великі банки як Райффайзен України, ПУМБ та інші пропонують аваль векселів на

пільгових умовах для компаній агросектору. Здебільшого такою альтернативою кредитним коштам, як вексель користуються аграрні компанії з іноземним капіталом.

Для українських підприємств таке фінансове рішення є не завжди зрозумілим та зручним. По-перше, сьогоднішня наявна проблема не достатньої інформованості власників МСП щодо таких альтернативних фінансових інструментів і відсутність працюючого ринку векселів сильно гальмує їх використання. Скористатися усіма перевагами векселю МСП зможуть лише при наявності організованого чи біржового ринку торгівлі векселями. Але усі намагання відкрити організаційно оформлений ринок векселів, та реалізувати проект Торговельного вексельного майданчика було зруйновано браком коштів через кризу в економіці країни. По-друге, введення у період з 2013 р. по 2014 р. акцизного податку на операції з векселями (1,5% від суми векселя) зупинило операції з векселями на фондовому ринку, і після відміни так і не відновилися. По-третє, певне негативне ставлення податкових органів до використання векселів у розрахунках, що призводить з боку податківців до додаткових перевірок, яких намагаються уникати МСП, тому не розглядають вексель як альтернативний фінансовий інструмент. По-четверте, для започаткування цивілізованого вексельного ринку в Україні, необхідно організувати певну державну єдину інформаційну службу щодо обігу векселів. Даний орган буде уповноваженим надавати інформацію щодо реєстру ліквідних підприємств, які випустили векселі та підприємств, яким заборонено випуск векселів, дані про усі обмеження щодо обсягу випуску векселів одним суб'єктом господарської діяльності залежно від обсягу його активів, така інформація сприятиме прозорості обігу векселів, зниженню ризиків за ними та підвищенню ліквідності обігу цих цінних паперів.

Сучасний розвиток вексельного обігу в Україні гальмується рядом проблем, які необхідно поступово розв'язувати, а саме: брак практичного досвіду та фахівців в цій сфері потребує появи фахівців у цій сфері, та опанування зарубіжного досвіду використання векселів (наприклад, тоді як вітчизняні підприємства частіше використовують простий вексель, у зарубіжні практики здебільшого користуються переказним векселем, щоб у повній мірі скористатися заборгованістю власних дебіторів); відсутністю працюючого первинного ринку векселів, де вексель виступає частиною грошового ринку і є платіжним інструментом та вторинного ринку векселів, де він є частиною ринку фінансових послуг та фондового ринку, як інвестиційний інструмент; брак статистики вексельного ринку, та як наслідок неможливість комплексно проаналізувати стан цього ринку; відсутність єдиного відкритого реєстру видачі, обігу, протесту та погашення векселів як інформаційного ресурсу. Перелічені чинники, окрім іншого є наслідком не уніфікованого вітчизняного

та міжнародного вексельного законодавства, наявності розбіжності у нормативних актах, які регулюють вексельний обіг і потребують вдосконалення та гармонізації.

Список використаної літератури

1. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 01.11.2020).
2. Маланчук Т. В., Савенко В. М. Особливості правового регулювання обігу векселів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 2. С. 147–149.
3. Моніторинг реалізації Стратегії розвитку МСП України на 2017–2020 роки. URL: www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Monitoringthe-Implementation-of-Ukraine's-SME-Development-Strategy-2017-2020-UKR.pdf (дата звернення: 01.11.2020).